

Till jordbruksutskottet

Jordbruksutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1995/96:226 om hållbar utveckling i landets fjällområden jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna rör näringsutskottets beredningsområde.

Näringsutskottet

Inledning

I betänkandet Hållbar utveckling i landets fjällområden (SOU 1995:100) lämnade den s.k. Miljövårdsberedningen förslag till vissa miljöstärkande åtgärder. Förslagen berör bl.a. vissa förutsättningar för mineralutvinning och turism i fjällkedjan.

I frågan om mineralutvinning i fjällområdena menade beredningen att strängare bestämmelser bör införas i lagstiftningen vad gäller skyddet mot exploateringar. Särskilt avsågs de s.k. obrutna fjällområdena, som definieras i lagen (1987:12) om hushållning med naturresurser m.m. (den s.k. naturresurslagen). Strängare regler kan åstadkommas bl.a. genom en ändring i minerallagen (1991:45) så att beslut om tillstånd till undersökningsarbete i de aktuella områdena underställs regeringen för prövning i stället för länsstyrelsen.

I de delar av betänkandet som behandlar turismen föreslogs att Turistdelegationen skall ges i uppdrag att utarbeta en handlingsplan för miljöanpassad turism. Beredningen ansåg också att myndighetens sektorsansvar för miljön bör framgå av instruktionen på ett tydligare sätt.

Utgångspunkten för regeringen i proposition 1995/96:226 om hållbar utveckling i landets fjällområden är att statsmakernas överväganden måste präglas av ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. De som bor i fjällregionen måste ges möjligheter till arbete, utbildning, trygghet och livskvalitet inom ramen för vad naturen tål. Mot denna bakgrund lämnar regeringen förslag – på grundval av Miljövårdsberedningens arbete – till olika åtgärder för att stärka miljöskyddet, särskilt inom de obrutna fjällområdena.

Näringsutskottet behandlar propositionen och motionerna i de delar som tar upp dels frågan om tillämpning av bestämmelser beträffande undersök-

Mineralutvinning i fjällområdena

I propositionen sägs att det finns skäl att förtydliga kraven på skydd av de obrutna fjällområdena. Hänsyn måste tas till unika bevarandevärden och ett samtidigt ökande intresse för prospektering inom fjällvärlden. Regeringen hänvisar i propositionen till det uppdrag (dir. 1995:166) som lagts på den s.k. Gruvkommittén (N 1995:13), under ledning av f.d. landshövding Görel Bohlin, att utvärdera minerallagen. I utvärderingen ingår bl.a. att göra en bedömning av formerna för den statliga prospekteringsverksamheten.

I avvaktan på resultatet av utredningens arbete väljer regeringen i propositionen att inte ta ställning till Miljövårdsberedningens förslag att förändra minerallagen. I stället meddelar regeringen sin avsikt att komplettera naturvårdsförordningen (1976:484) med bestämmelser om samråd med länsstyrelsen i samband med ansökan om undersökningsarbete enligt minerallagen i de obrutna fjällområdena. Regeringen erinrar om att ett samrådsförfarande enligt 20 § naturvårdslagen (1964:822) innebär att länsstyrelsen kan meddela villkor om återställningsåtgärder. Länsstyrelsen kan även förbjuda att arbetet påbörjas.

I motion 1995/96:Jo32 (mp) välkomnas regeringens aviserade komplettering. Motionärerna anser emellertid att åtgärden inte är tillräcklig. De områdesgränser som utpekats i naturresurslagen borde ses över i syfte att ge större områden skydd mot exploatering. Med instämmande i Miljövårdsberedningens förslag menar motionärerna att minerallagen bör ändras så att undersökningsarbete i obrutna fjällområden inte får ske utan regeringens medgivande. Regeringen bör också, anför det, ge Boverket i uppdrag att ta fram förslag till hur skyddet av fjällområdena kan förbättras så att mineralutvinning där inte kan komma till stånd.

I minerallagen (3 kap. 6 §, pkt 3) infördes år 1993 (prop. 1992/93:238, bet. NU33) hinder mot bedrivande av undersökningsarbete i bl.a. obrutna fjällområden. Med hänvisning till naturresurslagens 3 kap. 5 §, i vilken de i sammanhanget aktuella områdena utpekats, föreskrivs att undersökningsarbete ej får äga rum i dessa områden utan medgivande av länsstyrelsen. Sådant tillstånd kan meddelas om bedömningen görs att områdenas karaktär inte påverkas av undersökningsarbetet.

Den samrådsskyldighet som regeringen nu avser att införa, med den angivna förändringen i naturvårdsförordningen, görs med stöd av naturvårdslagen. Enligt denna lag skall samråd ske med länsstyrelsen för sådana arbetsföretag som kan komma att väsentligt ändra naturmiljön (20 §). I minerallagen finns en allmän hänvisning (1 kap. 7 §) till andra bestämmelser – bl.a. i naturvårdslagen – vilka berör verksamheter som minerallagen reglerar (undersökning och bearbetning av mineralfyndigheter). I naturresurslagen (1 kap. 2 §) sägs att bestämmelserna beträffande t.ex. obrutna fjällområden skall tillämpas enligt vad som är föreskrivet i bl.a. naturvårdslagen. I naturvårdslagen och naturvårdsförordningen finns å andra sidan inte någon uttrycklig

hänvisning till att arbetsföretag enligt minerallagen omfattas av bestämmelserna. Avsikten är att denna otydlighet skall rättas till med den aviserade förändringen av naturvårdsförordningen. Dock kommer det inte att framgå av minerallagen, eller mineralförordningen (1992:285), att det föreligger en samrådsskyldighet med länsstyrelsen, förutom den redan föreskrivna tillståndsplikten, för undersökningsarbete inom de obrutna fjällområdena.

Vilken blir då den reella effekten av införande av en samrådsskyldighet i naturvårdsförordningen i förhållande till den befintliga tillståndsprövningen enligt minerallagen med hänsyn till att den prövande instansen är densamma? Enligt vad näringsutskottet erfarit blir skillnaden för den sökande i praktiken inte stor. Det tillståndsförfarande som tillämpas för närvarande innebär att länsstyrelsen kan uppställa villkor i samband med bifall till en ansökan, inklusive att föreskriva om t.ex. återställningsåtgärder, i syfte att uppfylla den aktuella bestämmelsen i naturresurslagen (3 kap. 5 §). De villkor som länsstyrelsen på detta sätt meddelar är emellertid inte preciserade i vare sig minerallagen eller naturresurslagen, utan lämnas i enlighet med den bedömning som den ansvariga länsstyrelsen gör i det enskilda fallet vad gäller påverkan på områdenas karaktär. Ändringen i naturvårdsförordningen innebär att riktlinjer kommer att utarbetas för den prövande instansen, dvs. länsstyrelsen, avseende vad som skall beaktas i samrådsprocessen. En bestämmelse kommer att införas i förordningen som ger den prövande instansen en handlingsregel om vilka hänsyn som skall tas för att ett tillstånd skall få meddelas.

I Gruvkommitténs nyligen avlämnade betänkande – Gruvorna och framtiden (SOU 1996:152) – behandlas (s. 114) minerallagens regler om miljöskydd. Utredningen konstaterar att den aktuella paragrafen i minerallagen (3 kap. 6 §) inte innehåller någon redogörelse för vad länsstyrelsen har att beakta när medgivande skall lämnas. Det är också enligt utredningen oklart om länsstyrelsen har rätt att meddela villkor för undersökningsarbete. Utredningen föreslår mot denna bakgrund att minerallagen förtydligas genom att en bestämmelse införs av vilken skall framgå att ett medgivande till undersökningsarbete inom de obrutna fjällområdena skall förenas med de villkor som behövs för att förhindra att påtaglig skada uppkommer för områdets natur- och kulturvärden. Förslagen i betänkandet kommer inom kort att remissbehandlas.

Näringsutskottet har inget att erinra mot att det i naturvårdsförordningen införs ett samrådskrav uttryckligen inriktat mot undersökningsarbete i enlighet med minerallagen. Dock vill utskottet peka på att oklarhet kan komma att uppstå för berörda företag vad gäller skillnaden mellan nuvarande tillståndsprövning enligt minerallagen och den samrådsskyldighet som regeringen avser föreskriva i nämnda förordning. I detta sammanhang noterar utskottet de påpekanden som Gruvkommittén gjort om behovet av att tydliggöra minerallagen beträffande de villkor som länsstyrelsen kan meddela när tillstånd lämnas till undersökningsarbeten. Utskottet förutsätter att regeringen i beredningen av kommitténs förslag beaktar behovet av att undanröja eventuella oklarheter i denna fråga.

Det förslag som framförs i motion 1995/96:Jo32 (mp) om att överföra tillståndsprövningen i ärenden om undersökningsarbete från länsstyrelsen till

regeringen finner utskottet inga bärande motiv för. Den aktuella bedömningen görs bäst på den lokala nivån, och det finns ingen anledning att betvivla att miljöprövningen utförs på samma grannliga sätt hos länsstyrelsen som i regeringskansliet.

Med det sagda avstyrker näringsutskottet nämnda motion såvitt här är i fråga.

Turism

Turistdelegationen inrättades den 1 juli 1995 (prop. 1994/95:177, bet. KrU28). Delegationen är en myndighet med uppgift dels att förbättra samordningen av olika statliga insatser i syfte att stärka turistnäringens utveckling, dels att främja samverkan mellan staten, regionala organ, kommuner och näringen. Staten medverkar också i marknadsföringen av Sverige som turistland. Ett av staten och näringen gemensamt ägt marknadsföringsbolag, Sveriges Rese- och Turistråd AB, har bildats för ändamålet.

I propositionen meddelar regeringen – i enlighet med Miljövårdsberedningens förslag – att Turistdelegationens uppdrag i fortsättningen skall innefatta även frågor om inriktningen av miljöanpassad turism. Regeringen avser också att ändra instruktionen för Turistdelegationen så att myndighetens sektorsansvar för miljön framgår tydligt. Innebörden av det sistnämnda är, anför regeringen, att miljömålet för turistsektorn skall formuleras så att fjällregionernas specifika naturtillgångar nyttjas på ett hållbart sätt och därmed kan bibehålla sin attraktionskraft som turistmål. Vidare erinras i propositionen om Turistdelegationens arbete, på uppdrag av regeringen, att ta fram ett handlingsprogram till stöd för samarbetet på de mest centrala områdena av svensk turism.

I motion 1995/96:Jo32 (mp) understöds regeringens avsikt att skriva in ett miljömål i instruktionen för Turistdelegationen. I motionen föreslås införande av krav på miljökonsekvensbeskrivningar som redovisar olika turistprojekts miljö- och naturpåverkan.

Regeringens avsikt att föra in ett miljömål i Turistdelegationens instruktion är otillräcklig, anför det i motion 1995/96:Jo35 (kds). En regel borde i stället införas om att turistföretag måste redovisa vilka naturhänsyn som skall tas vid utbyggnad och start av nya arrangemang. Motionärerna aktualiserar också förutsättningarna för samisk turism. I motionen påpekas att samisk turism är ett relativt utvecklat område. Möjligheter finns, sägs det, att bygga vidare på det samiska områdets särprägel och utveckla nya företag med inriktning på s.k. eko- och kulturturism, med natur och kulturupplevelser som huvudingrediens.

Vad gäller förslaget om miljökonsekvensbeskrivningar för turistföretags inverkan på natur och miljö gäller enligt naturresurslagen (5 kap. 2 §) att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, får föreskriva att det i ärenden som berörs av lagar angivna i 1 kap. 2 § samma lag skall upprättas en miljökonsekvensbeskrivning. En sådan beskrivning skall möjliggöra en samlad bedömning av en planerad anläggnings, verksamhets eller åtgärds inverkan på miljön, hälsan och hushållningen med naturresurser.

Bland de lagar som utpekats i det nämnda lagrummet återfinns naturvårdslagen. I förordningen (1991:738) om miljökonsekvensbeskrivningar hänvisas till bl.a. bestämmelser om miljökonsekvensbeskrivning i 25 § naturvårdsförordningen. Av denna bestämmelse framgår att ansökningar om undantag, dispens, tillstånd samt anmälan om samråd, vilka sammantaget regleras i ett stort antal bestämmelser i naturvårdslagen, skall vara åtföljda av karta, skiss eller ritning samt i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet en miljökonsekvensbeskrivning.

I plan- och bygglagen (1987:10) sägs i den del (5 kap. 18 §) som reglerar upprättande av detaljplan och områdesbestämmelser, att en miljökonsekvensbeskrivning skall upprättas om detaljplanen medger en användning av mark eller av byggnader eller andra anläggningar som innebär betydande påverkan på miljön, hälsan eller hushållningen med naturresurser.

Turistdelegationens handlingsprogram, Turismen skapar nya jobb – när alla drar åt samma håll, överlämnades till regeringen i maj 1996. I programmet identifieras sju delstrategier som skall leda till att de övergripande målen för verksamheten skall nås. En av dessa strategier – långsiktigt hållbar utveckling – utgår ifrån att en god miljö är själva grundförutsättningen för turismen. Med detta avses en långsiktigt hållbar utveckling inom natur- och kulturmiljö samt social miljö. Turistdelegationen ämnar att initiera särskilda handlingsprogram för långsiktigt hållbar utveckling i utsatta områden. Under år 1998 planerar Turistdelegationen också att initiera ett vetenskapligt arbete för utvärdering av handlingsprogrammet. Detta arbete skall vara en utgångspunkt för det turistiska handlingsprogram som skall tas fram till senast år 2001.

Av programdokumentet för hur medel ur EU:s strukturfonder skall användas i svenska mål 6-områden avseende programperioden 1995–1999 framgår att resurserna skall fördelas på fem insatsområden:

- 1) företagsutveckling,
- 2) kompetensutveckling,
- 3) jordbruk, fiske och naturresurser,
- 4) lokal utveckling,
- 5) samisk utveckling.

Målen för insatsområde 5 – Samisk utveckling – är att ge ökad information om samisk kultur och kulturarv, att ge ökad tillgång till informationsteknik till samerna och att skapa förbättrade, ekologiskt anpassade system för rennäringen. Resurserna för insatser inom delområdet Samisk kultur uppgår under perioden till ca 42 miljoner kronor. Sametinget och Samefonden skall här svara för den nationella, offentliga medfinansieringen på ca 21 miljoner kronor.

Näringsutskottet har inget att invända mot att regeringen kompletterar verksamhetsmålen för Turistdelegationen så att de även innefattar inriktningen på miljöanpassad turism. Utskottet finner det likaledes lämpligt att ändra instruktionen för Turistdelegationen i syfte att tydliggöra myndighetens sektorsansvar för miljön.

Av Turistdelegationens handlingsprogram framgår turistnäringens stora sysselsättningspolitiska betydelse. En fördubbling av all turism i Sverige

motsvarar ca 100 000 nya arbetstillfällen. Näringsutskottet ser det som angeläget att framhålla turistnäringens stora potential att kunna bidra till en minskning av arbetslösheten. Enligt utskottets bedömning behöver det inte föreligga någon konflikt mellan ambitionen att öka sysselsättningen i näringen och att ta hänsyn till en hållbar, miljöanpassad utveckling i de känsliga områden som är särskilt attraktiva för turismen. Det finns anledning att utgå ifrån att båda målen kan uppnås med lämpligt utformade riktlinjer från statsmakternas sida och en omfattande samverkan mellan statliga, kommunala och privata intressen.

Som redovisats i det föregående ställer den befintliga lagstiftningen omfattande krav på att miljökonsekvensbeskrivningar skall upprättas i de fall en anläggning bedöms medföra betydande inverkan på miljön eller hushållningen med naturresurser. Sådana krav inkluderar anläggningar för turiständamål. Utskottets uppfattning är att yrkandet i motion 1995/96:Jo32 (mp) om krav på miljökonsekvensbeskrivningar för turisprojekts miljö- och naturpåverkan redan är tillgodosett i nuvarande regelverk och att ytterligare lagstiftningsåtgärder ej är behövliga. Näringsutskottet avstyrker därför motion 1995/96:Jo32 (mp) i här berörd del.

Näringsutskottet konstaterar vidare att Turistdelegationen – på uppdrag av regeringen – genomfört ett ambitiöst programarbete för att säkerställa att målen för turismen även innefattar vederbörliga miljöhänsyn. Utskottet noterar också det handlingsprogram som skall utarbetas i syfte att säkerställa turismens bidrag till en hållbar utveckling. Med detta anser utskottet att det som tas upp i motion 1995/96:Jo35 (kds) i denna del blir tillgodosett. Även beträffande utvecklingen av en samisk natur- och kulturturism, vilken berörs i samma motion, menar utskottet att betydande insatser är under genomförande. Den tidigare redogörelsen visar att omfattande resurser kommer att ställas till förfogande i syfte att främja den samiska kulturturismen.

Med det sagda avstyrker näringsutskottet motion 1995/96:Jo35 (kds) såvitt här är i fråga.

Stockholm den 22 oktober 1996

På näringsutskottets vägnar

Birgitta Johansson

I beslutet har deltagit: Birgitta Johansson (s), Christer Eirefelt (fp), Reynoldh Furustrand (s), Mikael Odenberg (m), Sylvia Lindgren (s), Kjell Ericsson (c), Barbro Andersson (s), Chris Heister (m), Marie Granlund (s), Lennart Beijer (v), Dag Ericson (s), Ola Karlsson (m), Eva Goës (mp), Nils-Göran Holmqvist (s), Laila Bäck (s), Sten Tolgfors (m) och Tuve Skånberg (kd).

Mineralutvinning i fjällområdena

Eva Goës (mp) anser att den del av näringsutskottets yttrande – under rubriken Mineralutvinning i fjällområdena – som börjar med ”*Näringsutskottet har*” och slutar med ”i fråga” bort ha följande lydelse:

I enlighet med Miljövårdsberedningens förslag ser näringsutskottet det som angeläget att tillståndsprövningen i ärenden som gäller rätten att påbörja undersökningsarbete i obrutna fjällområden flyttas från länsstyrelsen till regeringen. Det finns skäl att anta att regeringen på ett bättre sätt än berörd länsstyrelse kan avväga det sysselsättningsmässiga intresset av att ge tillåtelse till brytning i förhållande till de mycket stora och bestående skador som ett sådant ingrepp medför. Utskottet anser också att regeringen bör ge Boverket i uppdrag att ta fram förslag till hur skyddet av fjällområdena kan förbättras så att mineralutvinning inte kan komma till stånd i de obrutna fjällområdena.

Med det anförda tillstyrker näringsutskottet motion 1995/96:Jo32 (mp) i berörd del.